

**R. P. Christophori De Ortega È Societate Iesu, Quondam
Scolasticæ Theologiæ publici Professoris, ac ejusdem
Facultatis Præfecti ... Theologia Controversiarum
Dogmaticarum, & Scholasticarum, de Divina ...**

**Ortega, Cristóbal de
Lugduni, M.DC.LXXX.**

1. Summam in Deo bonitatem physicam & metaphysicam esse monstratur.
-

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94274](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94274)

sunt: ac proinde antonomasticè talia dicuntur, vt patet in prædicatione entis, sapientis, potentis, boni, & similibus: ergo idem veritas entitativa Dei, ac prædicatum veri in Deo habebit. Quarto inde probatur: quia licet ob summam omnium prædicatorum Dei identitatem tam in abstracto, quam in concreto de Deo prædicentur, tamen obstruam corum præ reliquis sui generis excellentiam significandam, ita prædicantur, vt sapienter insinuat S. Thom. ibidem. Nec mirum, nam in creatis etiam, vt excellentiam alicuius in aliqua re explicemus abstracta pro concretis de illo dicimus; vt de sapientissimo, ipsam sapientiam de fortissimo ipsam fortitudinem esse.

2. Quod autem veritas entitativa Dei ipsius attributum, & proprietas metaphysica specialis sit, licet æquè communis conclusio sit, difficultates paritur in communibus principiis non leues. Probatur à Soare & communiter attributum esse; quia dicere Deum, ac dicere verum Deum omnino synonymum non est: ergo ex parte obiecti veritas Dei, seu Deus, vt verus, aliquid ultra Deum significat: quod ipse putat esse connotationem ad iudicium verum, quod Deus sit, quæ in ratione fundandi eiusmodi iudicium conuenit: verum hoc non esse, quod ex parte obiecti significatur supra Deum veritatis nomine ostendimus cert. 1. in 3. sed positum, nec solum similitudinariam soliditatem essendi in se Deum: vtroque autem modo videtur nihil addi supra conceptum, & obiectam formalitatem Dei, seu entis à se, ac proinde *Deus*, & *verus Deus*, idem omnino ex parte obiecti significare. Item, cum veritas iudicij sit conformitas eius cum obiecto: atque huius conformitas cum obiecto cognitio mentaliter, vel significatio per voces præcisè, vt concipitur, vel significatur, esse omnino debeat: atque in hoc iudicio vero; *Deus*, vel *ens à se est Deus*, vel *ens à se nihil aliud sit ex parte obiecti, subiecti, & prædicati, quam ens à se, vel Deus*; quicquid ex parte Dei in ea propositione cognoscitur, & significatur, aliquidque ex parte rei obiectæ ad veritatem, seu conformitatem eius iudicij cum suo obiecto apponit, solus Deus, seu ens à se, ac proinde Dei essentia est; nihilque supra illam ex parte obiecti addit, quod eius attributum sit, atque iudicij illius veritatem fundet, fundareve possit.

3. In nostro vero explicanda veritatis entitativæ modo eadem videtur difficultas virgere. Tum, quia rationem hanc fundandi iudicium verum prædicatum Dei ab essentia distinctum, ac consequens metaphysicè conceptum formale veritatis Dei esse diximus. Tum, quia primarium huius conceptum in soliditate essendi à se, & non apparenter, & similitudinariè Deum, & ens à se posuimus: in quo nihil aliud ex parte obiecti videtur contineri, quam ratio entis à se seu Dei. Sicuti in auro vero (quo rem explicabamus) nihil aliud esse videtur ex parte obiecti, quam essentia auri, quam ex parte obiecti aurum similitudinariè, & apparenter solum tale, vt auricum, non habet; sed substantiæ auri negationem, atque rei alterius auri accidentibus substratam, & quasi connectam substantiam. Verum respondetur: in his prædicatis, quæ & solidè, ac verè, & apparenter, ac similitudinariè possunt obiectis rebus competere, cuiusmodi est entis prædicatum, quod signentis etiam apparenter, ac similitudinariè, re autem vera entibus realibus auri, & entis à se Dei, & similibus, negari non possit, quin diuersum quid sit prædicatum illud, ab eius soliditate seu veritate in subiecto, cui tribuitur: alioqui ex sola terminorum apprehensione eius conuenientia cum subiecto, de quo apprehenditur bene, ac verè indicaretur, vel saltem ex eisdem principiis, quibus illud concipitur in subiecto, bene ac verè indicaretur esse in illo; cuius oppositum experientia ipsa suadet: qua aliunde, conueniat nec ne rebus, in quibus apprehenditur, comprobamus, vt in iudicio non erramus.

4. Est igitur soliditas essendi identitas realis prædicati cum subiecto, quæ est motum iudicij veri, quæque termino entis, vel auri, vel entis à se, aut Dei, nullatenus explicatur, vel auri, vel entis à se, aut Dei, nullatenus explicatur: verum nomine *verus* adiuncto: sicut nomine *falsus*, explicatur disconuenientia prædicati cum subiecto. Ex quibus patet ad opposita. Licet enim in hac propositione: *Deus est Deus*, quæ vera est, obiectum ex parte terminorum solus Deus sit: at in hac: *Deus est verus Deus*, iam inuoluitur ex parte termini,

seu prædicati identitas illa, ob quam prædicatum Dei, quod de se illam non significabat, Deo conuenit, & ob quam prima propositio vera est. Vnde etiam constat cur veritas fundamentum veri iudicij illius primi sit: nam ea realis identitas & conuenientia est, quæ verum iudicium illud facit; sicuti disconuenientia & negatio identitatis eius falsum aliud de Deo solum apparenti redderet. Hinc etiam patet ad secundum. Verum enim est ens, siue à se, siue ab alio, atque aurum solum apparet, & similitudinarius tale esse, quia sub ea similitudine est negatio entis, seu auri: ac proinde veritatem, & soliditatem auri, vel entis in ente, seu auro vero in exclusionem eius negationis stare; at neutrum nomine entis, siue auri significatur, nisi addatur verum, vel falsum ens, seu aurum.

5. Quod autem veritas entitativa Dei speciale illius attributum sit, grauiorem adhuc in communibus principiis patitur difficultatem. Videtur enim esse prædicatum omnia Dei attributa transcendens. Tum quia omnia prædicata entis à se, quod omnia prædicata realia diuina, sicuti & ens ab alio creata omnia videntur transcendere. Tum, quia quodvis solidè, nec apparenter solum, tale est, ac proinde fundare potest iudicium verum, quod tale sit. Cæterum in principiis nostris, quæ entis vniuersim transcendentiam negant, atque etiam entis à se per attributa diuina transcendentiam insinuant, vt ostendimus supra, difficultas prima euascescit. Atque inde etiam secunda disparet. Cum enim aliud esse physicum, aut metaphysicum præter esse essentia diuinæ Dei attributa non habeant, solumque iure identitatis realis cum illo, & sint, & existant, atque ab illo entia adiectiua solum metaphysicè sint soliditatem essendi de se præcisè non habent, adhuc metaphysicè, sed ex esse essentia: quare nec propriam sibi metaphysicè intrinsecè veritatem; sed ab essentia metaphysicæ Dei veritate ipsis metaphysicè extrinseca vera sunt. Qua de re latius, aliusque diximus controu. de Trinit. d. 7. qu. 1. & 2. quo lectorem remittimus ne eadem inutiliter repetamus.

QVÆSTIO II.

De Dei Bonitate.

DEo hic etiam de diuina bonitate examinaanda sunt: an scilicet Deo conueniat? atque, an in Deo speciale sit attributum. Loquimur autem de Bonitate Dei metaphysica, quæque entis passio dicitur; non autem de Bonitate morali, aut Beneficentia, seu propensione ad beneficiendum aliis, de quibus agemus controu. 4. & 5.

CERTAMEN I.

Summam in Deo Bonitatem physicam, & metaphysicam esse monstratur.

1. **P**hysicam Bonitatem rerum non aliter commodius definiemus, quam per physicæ malitiæ, seu malis oppositionem. Cum autem malitia rei defectus sit: quia id solum malum est, cui aliquid deficit, seu quod in aliquo deficit: bonitas per defectus negationem apprimè explicabitur. Eam verò in absolutam, & relatiuam diuisimus, definiuimusque controuers. de Trinit. d. 7. qu. 3. cert. 1. ubi obseruauimus (quod hic etiam dictum puta) de Bonitate absoluta esse sermonem; nam metaphysicæ bonitas, quæ entis passio, & attributum est, relatiua ad alia non est, vt ibidem ostendimus: quare neque rationem bonitatis vniuersim sumptæ in ratione relationis conuenientia ad aliud sitam certissimum esse debet contra Durandum in 2. d. 34. qu. 1. num. 11. & 22. & alios innotatos à Valq. d. 23. cap. 3. alioqui Bonitas in absolutam, & relatiuam diuidi non posset cum nulla absoluta, ac non ad aliud relatiua, esset possibilis. Nec refert bonum ne

ORTEGA
In A. pari
D. VIa

ut re, seu bonitatem in honestum, vile, & delectabile diuidi adequatè. Ea quippe diuisio non bonitatis secundum se, sed in ordine ad appetitum est, qui ordo posterior bonitate intrinseca formaliter est. Ibidem autem n. 2. rerum bonitatem absolutam (quæ scilicet ad ipsam pertinent rem, cuius bonitas est) in primariam, & secundariam diuidebamus. Primariam appellauimus, quæ ad rei constitutionem intrinsecam essentialem, & entitativam spectat. Secundariam quæ solum ad eius accidentariam constitutionem pertinet. Vnde quia rerum essentia dupliciter, siue in duplici ordine dicitur, physico, & metaphysico. Dupliciter etiam bonitas primaria diuidetur.

2. Quoniam vero essentia præcipuus, ac primarius conceptus est, esse, siue existere: Ex eo quidem præcipua rerum bonitas pensanda est: ac proinde bonitas hæc absoluta primaria cum esse rerum, seu ente conuertitur. Ita docente Aristot. sæpe atque 1. ethic. cap. 6. sub init. *Cum bonum æquè ad id quod est dicatur.* Ex quo Aug. 1. de doctr. Christ. *In quantum sumus, boni sumus.* Et qu. 24. ex octoginta tribus. *Omne quod est, in quantum est, bonum est.* Quibus consonat S. Thomas 1. part. quæst. 4. artic. 1. ac plures alibi; cæterique tam Philosophi, quam Theologi. Inde vero tria obseruanda veniunt. Primum bonitatem primariam rerum, entisque comitem diuidi rursus in bonitatem primariam absolute talem, & in bonitatem secundum quid iuxta duplicem essendi, seu entis modum in rebus repertum. Nimirum essendi absolute, qui solis conuenit entibus totalibus, in quouis ordine siue physico, siue metaphysico, quæ absolute esse dicuntur, atque directe, & per se in prædicamento collocantur; & in bonitatem secundum quid talem, iuxta alium essendi modum secundum quid solum, qui entibus partialibus, seu partibus entium totalium comperit, quæ neque absolute entia sunt, sed cum addito *partialia*, neque per se & directe in prædicamento collocantur, sed reduciuntur solum ad entium totalium prædicamenta spectant.

3. Inde etiam obseruandum venit secundum: nempe entia omnia, siue partialia, siue totalia (cum tamen entia in se, & ratione sui entia sunt) bonitatem absolutam primariam, vel absolute, vel secundum quid talem, necessario habere eo ipso, quod vel totaliter, vel partialiter sunt, siue physice, siue metaphysice; quæ vero in se, & ratione sui entia, seu entitates formaliter non fuerint, nullatenus bonitatem primariam, adhuc secundum quid, habebunt: cum eis præcipuum, ac necessarium bonitatis primariæ fundamentum, nempe esse, deficiat. Id quod solum aliquibus formalitatibus, seu prædicatis metaphysicis, ac metaphysice aliquod ens componentibus potest accedere in Scotica, & nostra opinione de adequata entis à suis differentis abstractione, & præcisione. Tertium rursus inde constat bonitatem absolutam primariam absolute talem idem omnino formaliter esse, atque perfectionem, quæ quidem in totalitate entis consistit, ut quæstione sequenti videbimus. Ac tandem inde constat bonitatem primariam absolute talem, quæ entis passio, atque cum illo ad conuertentiam dicitur, non de quouis ente etiam partiali, sed solum de totali ad conuertentiam dici, cuiusque esse passionem: ita ut repugnet esse aliquod ens absolute tale, de quo verum non sit bonum esse.

4. Atque ex his sanè Deo bonitatem physicam, & metaphysicam primariam non solum absolute, sed summè talem adesse planè demonstratur. Etenim bonitas hæc entis prædicatum absolute necessario consequitur, atque in eo fundatur, ut eo gradu, quo sit ens, bonum sit: vnde quod absolute ens non est, neque est absolute bonum: atqui Deus non solum absolute ens est, sed summè, seu summum ens: ergo non solum absolute, sed summè, seu summum bonum est: ergo & summam habet bonitatem. Probatur secundo ex supra data bonitatis vniuersim dictæ definitione. Ex ea quippe constat bonitatem, hanc primariam rerum, entisque perdissequam dicere negationem defectus in essendo: atqui Deus summè distat à defectu essendi: cum ens à se sit: ac proinde summæ necessitatis in essendo, ensque summè necessarium, seu necessarium physicè, & metaphysicè sit: ergo Deus summè, ac summum bonum

est. Tertio probatur: quia Dei bonitas physica, & metaphysica primaria entis comes (sicut & prædicata reliqua diuina) ab alio non sunt, sed à se, atque reliquorum bonitatum possibilium exemplaris causa, & efficiens. Vtroque autem titulo debet esse necessario, atque è conceptu suo indiuisibili infinita, & summa. Scio conclusionem hanc à multis probari ex illo Matth. 19. & Lucæ 18. *Nemo bonus, nisi solus Deus*; aliique locis, quasi in eis expressè, atque in terminis, ut aiunt, contineatur. Ego vero eis locis, & similibus Scripturæ, quæ de Dei bonitate sonant, nihil pro præsentis conclusionem contineri reor. Est siquidem sermo de Dei bonitate morali, vel beneficentiæ, ut legenti ex contextibus constabit. Vnum tamen locum expressum lego pro hac conclusione Exodi 33. vbi ad Moysem de se Dominus: *Ostendam tibi omne bonum*, atque ex aliis, quibus summè diligendus dicitur, euidentissimè eius summa bonitas inferitur.

5. Addo Denique propriè, & solummodo Deum essentia sua, seu per essentiam bonum esse. Est communis omnium Theologorum conclusio. Eam tamen non ita intellige, ut eius essentia formalis bonitas sit, cum hæc sit essentia diuina attributum, ut statim videbimus. Sed quod nullo realiter sibi superaddito bonitas in eo sit, ut docet S. Thom. 1. part. quæst. 6. artic. 5. & quæstione 19. art. 3. quod verissimum esse ex Dei simplicitate constat. At proprium Dei id esse videtur difficile: quævis enim creatura nullo etiam realiter ipsi superaddito bona est: siquidem omnis entis passio metaphysica bonitas est, quæ re ipsa separari ab ipsa nequit. Nec valet essentia ab existentia creaturarum realis distinctio Thomistica, quam non admittimus: quare, si existentia sua creaturæ bonæ re ipsa sunt, & essentia sua bonæ erunt, responderi posset ex sententia S. Thom. 1. part. quæstione 19. art. 3. & 6. ad 2. & 1. & quæstione 6. art. 4. & 1. contra gent. cap. 81. ratione vltim. vbi Ferrara, & 4. contra gent. cap. 13. vbi docent entia possibilia, præcisè adhuc, nec solum purè possibilia, nec bona esse, neque amari à Deo ut talia: quod verum habere potest, etsi essentia, & existentia re ipsa non differant. Cum enim actu absolute non sint, neque entia, neque bona absolute actu pro eo statu sunt, sed solum possibile: quod satis est, ut desiderari à Deo possint, ut actu vel de præsent, vel de futuro sint. Sed, licet probabilis, veraque fortasse solutio sit, de quo fufius controuerfis metaphysicis, ac de voluntatè Dei. Respondet euidentius adhuc in omni sententia creaturæ ita esse possibiles, ut sint essentia sua contingentes, seu entia contingentia, quæque esse, ac non esse, ac proinde quæ sui esse, & entitatis defectum pati possint, ac proinde quæ essentia sua non excludant sui esse, ac entitatis defectum, & negationem. Deus autem cum essentia sua ens existens, & necessarium sit, essentia sua sui esse defectum & negationem excludit, ac necessario excludit, ut diximus: quare & solus essentia sua bonus est.

CERTAMEN II.

Bonitas hæc attributum speciale Dei est.

1. Diximus sæpe attributa Dei diuersam ex parte obiecti formalitatem à Dei essentia præsentare debere, nec satis esse eandem formalitatem entis à se, seu essentia diuinæ diuersimodè à nobis concipi: nihil autem diuersum ex parte obiecti à prædicato entis à se diuersum bonitate hac primaria, & entitativa Dei obiecti videtur. Si enim bonitas hæc est negatio defectus essendi, siue essendi negatio, erit negatio negationis essendi, seu entis: quare nihil aliud erit, quam ipsum esse, seu ens, quod solum fixæ negationi, seu non esse sui contradicit: ergo nihil ex parte obiecti conceptu, & voce bonitatis cognoscitur, aut significatur, quod conceptu, & voce entis à se de Deo non concipiatur, aut significetur.